

Vinko Möderndorfer

NJENO ŽIVLJENJE V NEKAJ KRATKIH BLISKIH (sinovska ljubezen)

1.

Ženska, ki se sklanja nad otrokom, je njegova mama.

Ima sedemnajst let. In nekaj mesecev čez. Teden dni pred rojstvom otroka je pokopala svojega očeta. Ded je umrl, ne da bi bil videl svojega vnuka.

Otrok steguje ročice proti prijaznim glasovom. Proti svetlobi. Proti mamini zizi, ki se od časa do časa skloni nad otrokova usta. Ta občutek materine prisotnosti, ki je neprestano nekje v otrokovi bližini, in pa prav posebna svetloba, ki se kot mlečno morje razliva nad njim, bosta otroku ostala v zavesti do konca življenja. Ne kot konkretna podoba, ne kot svet, ki je onkraj otrokove postelje širok in nepregleden, temveč kot občutek, da je on, otrok, središče vsega, da je ogromen in da je vse drugo okrog njega majhno.

Ko je otrok odrasel, se je v sanjah pojavljal takšen občutek. Občutek življenja, ki teče skozi mlečne meglice ljubezni, ki so ga kot malo dete oblivale z vseh strani. In kadar je stegnil ročice, sta bili tu, njegova osemnajstletna mama in njena mlečna ljubezen.

Ta otrok sem bil jaz.

2.

Otrokova mama je lepa ženska. Črna. Vsepovsod. Ima temne oči in goste obrvi. Je ozka v bokih in razkošna v oprsje. Njeni dojki sta veliki in čvrsti. Ko doji svojega otroka, je podobna otroku. Saj tudi je otrok. Sedemnajstleten otrok, ki so ga rodili tik pred vojno. Medvojna podhranjenost se ji pozna.

V stanovanju v Gajevi ulici (kasneje Kidričevi, zdaj Štefanovi, nekoč v prihodnosti pa morda spet Gajevi ali Jožefovi ali...) je bilo neprestano temno. Okna zagnjena noč in dan, kot zaradi slabe vesti. Bila je vojna in oče je bil v gozdu. Mala punčka je vedela samo to, da mora reči, da je njen očka v Italiji, če jo bojo ljudje v uniformah slučajno vprašali. Mora še reči, da dobi včasih iz Rima razglednico, očka da ji piše. Kasneje je morala reči, da je očka v Nemčiji, da dela v tovarni. Takrat so po očku spraševale drugačne uniforme... »Kje pa je moj očka zares?« je nekega dne resno vprašala svojo mamo. »Drugje, ni treba, da veš,« ji je zaskrbljeno odgovorila mama. »Potem ni v Nemčiji in mi ni pisal iz Rima?« je trmarila šestlet-

nica. »Ne.« je strogo odgovorila mama. »Potem to, kar govorim, ni resnica?« Punčka ni in ni hotela nehati. »Ne, ni.« Odgovori mama. »Potem je laž. Potem jaz lažem.« Mami se je roka sprožila samodejno. Plosknila je deklico po licu in isti hip ji je bilo žal. Počepnila je k nji, jo prijala za ramena in ji rekla: »Ja, laž je, ampak včasih moramo lagati, včasih je laž resnica.« Debele solze krivice so se deklici nabrale v očeh. Prikimala je, kot da razume... Pa vendar se je tisti hip v njej podrla meja. Drobna meja med lažjo in resnico. Laž je resnica in resnica je laž.

Ta punčka je bila otrokova mama.

3.

Potem je lagala naprej.

V šoli, ko so vsi vedeli, da njen očka razbija kamenje na zelo ogolelem otoku, je ona vseeno govorila, s pravim žarom v očeh, da je očka v daljnem belem mestu, kjer je zelo pomembna oseba. Ko ji je nekega dne sošolec zabrusil: »Tvoj stari je robijaš, ne pa minister!« je tako zelo zbolela, da ni prišla v šolo cela dva meseca. Mislili so, da bo umrla.

Ko je bila stara štirinajst let, je dovolila, da ji je starejši fant iz njihovega stopnišča v drvarnici dvigal krilo... Rekla si je: »Odrasla sem. Prav noben otrok nisem več.« To je bila najbolj žalostna laž. In potem je pri sedemnajstih spoznala fanta. Doma je rekla, da hodi v gimnazijo, v resnici pa je cele dopoldneve preživljala z njim v mestnem parku, največ v leseni glasbeni hišici, ki je imela zadaj, za veliko in okroglo ploščadjo, na kateri so ob nedeljah igrali (takrat samo vojaško glasbo), majhno sobico za instrumente in lesene vrtno stole. Tja sta se zatekla in cele dneve poležavala na fantovem suknjiču. Nekoč ju je zalotil paznik. Tekla sta pred njim, ki je šepal, vse do mesta. Paznik je mahal s pestjo in se zgražal nad pohujšljivim prizorom, ki ga je videl, ko je odprl vrata v leseno sobico.

Fanta so poklicali v vojsko.

Ni hotel iti.

Takoj po vojni so mu ubili brata.

Fant je sklenil, da bo pobegnil.

Rekla mu je, da bo prišla za njim, takoj ko bo mogoče. Držala sta se za roke, prek zlizane hrastove mize, in zimo preždeli v čitalnici. Doma so še vedno mislili, da hodi v gimnazijo. Njen oče se je takrat vrnil s tistega pustega otoka. (Čez kakšnih dvajset let mi je starejši možakar, s katerim sva postala gledališka sodelavca, pripovedoval, kako ju je videl, mojo mamo in mladega fanta, v mestni knjižnici vsako dopoldne, in to vse zimske mesece. Čepela sta skupaj kot dva 'premržena vrabčka', to primerjavo sem si zapomnil, in nad mizo prepletala prste.)

Takrat je že bila noseča.

Zategovala si je pas in neprestano igrala, da se je zredila, in da jo to zelo jezi. Zelo zelo! Doma niso opazili, ukvarjali so se z očetovo boleznijo. Blijuval je kri.

Fant je rekel, da gre čez. Da noče v armado.

Spodbujala ga je. Skupaj sta sanjala, da bosta nanovo zaživela. Gradila sta si lično hišico v oblakih. Hišico z vrtno in gartrožami... Nič velikega, nič bogatega, samo da se lahko živi v miru in svetlobi... Najbrž je bila hišica v njunih sanjah zelo podobna tisti leseni glasbeni uti sredi parka...

On bo šel čez, sta sklenila, gorske prelaze je zelo dobro poznal, saj je bil gorski vodič in odlični smučar, ona pa bo čez nekaj časa z otrokom prišla k njemu.

In res je šel.

Prebegnil.

Ona pa se ni mogla več zgovarjati na debelost. Umirajoči oče je bil vesel svojega vnuka, ki pa ga ne bo nikoli videl. Ležal je v postelji in nasmehnil se je, saj je bila nosečnost njegove hčerke edina dobra stvar v zadnjih desetletjih njegovega življenja. Dotaknil se je napetega trebuščka svoje mlade hčerke in niti pomislil ni, da je hči še premlada, otrok, ki bo imel otroka, da otrok najbrž ne bo imel očeta, vse to ga ni prav nič skrbelo, samo da se bo življenje nadaljevalo.

Nekaj sebičnosti je bilo v tem. Tiste sebičnosti, s katero umirajoči tekmujejo s smrtjo...

Fant pa je pisal pisma.

Prihajala so prek Rdečega križa. Fant je bil v nekakšnem taborišču, v Franciji. Prosil je za azil. Dobil ga je. Še ji je pisal. Obljubili so mu, da bi lahko uredili, da bi tudi ona in otrok, ki se bo rodil, prišla tja... Pisma so bila vedno bolj zahtevaljoča...

Odgovarjala mu je. Sprva na vsako pismo, potem pa vedno manj. Še vedno mu je govorila, da bo prišla, da že prihaja... Vmes je umrl oče. Čez teden dni se je rodil otrok... Pisala mu je, da je otrok umrl. To je bila grozna laž (otrok bo živel s to lažjo vse življenje), njej pa se ta laž ni zdela prav nič nenavadna. Tolikokrat je govorila, da je oče v Rimu, v delovnem taborišču nekje v Nemčiji... Laž je vendar lahko največja resnica...

Prišla sta moža v dežnih plaščih in spraševala o fantu. Rekla je, da ga pozna bežno. Da je z njim hodila, da pa je potem prekinila, ko je sprevidela, da ni pravi in da ni 'naš človek'. To je bila fraza, ki so jo hoteli slišati, in ona jim jo je z veseljem in z lahkoto ponudila, čeprav ji ne bi bilo treba.

Kaj pa otrok? sta vprašala.

Ne, otrok ni njegov.

Nikoli ni točno vedela, ali je to naredila iz strahu ali zaradi tiste zamegljene meje med domišljijo in resnico, med bajko in resničnim življenjem... Ni se bala... Njenega očeta so med njegovo boleznijo oprostili krivde, na nek način priznali, da so se zmotili, dali so dobro pokojnino... Ni jim šlo slabo... Pa vendar ni več odgovarjala na fantova pisma...

Fant je stal na pošti v daljni deželi, kjer je kar naprej pršil droben dež. Fantu se je zdelo, kot da kar naprej dežuje v njegovi duši. Na Rdečem križu so mu rekli, da najbrž njegova pisma zasegajo (brali so jih, zasegali pa ne, prav vse je dobila, čez desetletja sem jih našel, zavezana so bila z modrim trakeem), da ji najbrž ne dovolijo, da bi se še kdaj videla. Da je za nekaj let, dokler se stvari ne spremenijo, konec...

Fant je bil obupan.

Vidim ga, kako zapušča pošto v pristaniškem Brestu. Vidim ga v hrbet, ko se spušča po strmi ulici proti pristanišču. Dežuje. Dežuje nad Brestom in dežuje v njegovi duši.

Naslednji dan se je vkrcal na ladjo za Ameriko. Dobil je zatočišče. Niti ozrl se ni.

Še vedno ga vidim. Sloni na železni ladijski ograji in strmi v morje. Klobuk ima potisnjen na oči. Dežuje. Kapljice padajo v morje. Tudi kapljice iz njegove duše.

Ta fant je bil otrokov oče.

4.

Kasneje je bilo iskanje.

Iskanje drugega očeta za otroka. Pograbila jo je nekakšna panika. Pa ji ne bi bilo treba. Njen oče je, preden je umrl, pisal pisma. Pisma, naslovljena na prav vse veličine takratnega časa. V pismih jih je spomnil, da so se v težkih časih, ko še niso bili veličine, skrivali v njegovem stanovanju. Zadaj, za omaro, v skrivni shrambi. Spomnil jih je, da je bila vsa njegova družina v nevarnosti, da bi lahko vse odpeljali, če bi jih našli. Na koncu jih je spomnil, da je preždel mnogo let na pustem in golem otoku, in to brez obtožbe, brez procesa. Oče je vedel, da bo umrl, zato je hotel poskrbeti za družino. Uspelo mu je, čeprav tega sam ni več doživel. Pol leta po njegovi smrti (in rojstvu vnuka) je žena dobila odločbo o stanovanju in odločbo o pokojnini.

Njegova hči pa je še naprej iskala očeta za svojega otroka.

Našla ga je.

Poročen je bil in imel je družino. Očaral ga je njen šarm in njene zgodbe. Zgodbic pa ni nikoli zmanjkalo.

Bil je rdečelasec. Lase je imel počesane nazaj in kožo po obrazu na gosto posuto s pegami.

Otrok se spominja njegovega vonja, ki je bil drugačen. Tuj. Spominja se tudi, da se ga je bal. Odprl je vrata... Kljuka je bila visoko, moral je stopiti na prste, da se je lahko z vrhovi prstkov komaj dotaknil hladne medenine... Pred njim je stal nag moški. Lasje so mu rdeli in koža je bila rožnata. Smejal se je na ves glas... Velika usta je imel, velika usta sredi pegastega obraza, in nazaj počesani lasje so se premikali kot buhteči plameni.»Kaj je, fantek, se me kaj bojiš?«

To je bil prvi spomin.

Potem so prišli še drugi.

Sneg in smuči... Modrikasta svetloba, ko sta se rdečelasec in otrok vračala proti domu. Otroka je zeblo v roke. Izgubil je rokavice. Rdečelasec mu je pripovedoval, kaj moraš narediti, da te ne zebé več v prste. Roke si moraš nadrgniti s snegom... Otroka je zazeblo še bolj. Pomislil je... Rdečelasec želi, da bi mi roke zmrznile, želi, da bi zmrznil, hoče, da bi umrl... Potem so bile pravljice v zimskih večerih... Rdečelasec je pripovedoval pravljice. Zmišljeval si jih je. Otrok je bil očaran. Prišla je otrokova mama in legla na postelj poleg njiju. Tudi ona je poslušala rdečelasčeve pravljice. Smejala se je. Bila je očarana. Tako kot njen otrok. Gola žarnica je visela sredi sobe in zunaj je snežilo v velikih belih kosmih, ki so padali mimo okna.

Večkrat je otrok zaspal v postelji poleg njiju.

Večkrat ga je zbudil čuden stok. Buljil je v temo. Mama je stokala. Rdečelasec se je sklanjal nad njo. Otrok je buljil v temo. Strah ga je bilo. Strah za mamo.

Potem sta šla z mamo na obisk.

Daleč na obisk.

Rdečelasec je ostal doma.

Gresta k sorodnikom. Se vrneta jutri.

Rdečelasec ju poljubi. Njo na usta, otroka na čelo. Otrok ne mara, da ga rdečelasec poljublja. Rdečelasčeva slina ima drugačen vonj. Otrok si pred hišo takoj zdrgne rdečelasčev poljub z obraza. Zdi se mu, da rdečelasčeva slina peče.

K nekomu gresta na obisk.

Ko odpre vrata, ima brke.

Otrok se mora igrati na tujem dvorišču. Nikogar ne pozna. Stoji ob steni in

gleda. Večeri se. Starši kličejo otroke. Zakaj mama ne pokliče njega? Pozabila me je. Šla je domov brez mene. Ne mara me več. Nalašč me je pozabila. Otrok trka na vrata. Nihče ne odpre. Sem se zmotil? Morda to niso prava vrata. Vsa vrata so ista. V vseh nadstropjih. Ima ga, da bi na ves glas poklical: Mamaaa! Pa ne. Sram ga je. Sam v tuji hiši. Noč je in luč na hodniku kar naprej ugaša. Pozabila me je. Umr bom.

Vrata se odpro.

»Kaj pa razbijaš!«

Še je tu. Ni me pozabila. Ni odšla brez mene.

Mama je oblečena v svilen moško haljo. Potegne otroka v brkačevo stano-
vanje.

»Zakaj nisi na dvorišču?«

»Nikogar ni več...« Reče otrok z občutkom velike krivde.

Tisto noč je otrok spal na veliki postelji skupaj z mamo. Sredi noči se je prebudil. Mama je stokala. Brkač je glasno dihal.

Bila je tema.

5.

Leta kasneje.

Otrok bere knjigo. Prst drži na besedi sredi stavka. Ne more se prebiti naprej... Na hodniku kričanje. Razbila sta vse, kar jima je prišlo pod roko, zdaj tulita nerazumljive besede... Rdečelasec ima že skoraj bele lase. Otrokova mama trideset kil več. Odstavek v knjigi se neprestano vrača. Besede so ujele druga drugo za rep in se vrtijo v krogu. Otrok odpre vrata sobe. Mama se z nohti požene zdaj že sivemu rdečelascu v obraz. Rjovita oba. »Kaj ne moreta bolj potihno?« Nihče ne sliši. Mama se vrže na tla, se prijemlje za srce in hrope. Spet njena igra. Osiveli rdečelasec ji vedno nasede. Plane k njej in jo poskuša prebuditi... Prej je preklinjal, zdaj jo prosi odpuščanja. Skoraj nežno jo taplja po licu in se ji opravičuje. Ona uprizori umiranje. Popolno. Boljše kot v filmih. Vsepovsod okoli njiju leži razbita posoda. Jedli bomo iz konzervnih škatel, pomisli otrok. Potem bosta kupila novo posodo in tako znova in znova. Prizori, ki se ponavljajo... Dajta mi mir! Samo bral bi rad. Prebral bi rad odstavek do konca. Osiveli rdečelasec steče v kuhinjo po vodo. Otrok potisne knjigo pod pazduho in prestopi mamo. »Kam greš?« ga povsem mirno vpraša. Otrok se ustavi in pogleda navzdol. Mama ima še vedno zaprte oči. »Ven grem, rad bi prebral odstavek do konca.« Mama ne reče nič. Leži tam in diha. Osiveli rdečelasec se vrne s kozarcem vode. Otrok gre ven. Onadva pa se bosta odvlekla (kot ranjena vojska po bitki) v posteljo. Tam bosta ostala do naslednjega dne.

6.

Otrok najde fotografijo.

Najde pismo.

Na fotografiji je moški. V pismu so besede. »Pridi, čakam te. Vse sem uredil. Zate in za najinega otroka...« Spodaj je letnica. Letnica otrokovega rojstva. Otrok pokaže pismo in fotografijo materi. Ona skomigne z rameni. Reče, da je to oče. »Čigav?« vpraša otrok. »Tvoj.« reče mirno in se zazre skozi okno. »Zakaj.« zanima

otroka. »zakaj mi nisi povedala?« Začudeno ga pogleda. »Saj sem ti povedala,« reče, kot da je otrok pozabil... »Kdaj?« vpraša otrok in spet, kot ničlikokrat doslej, nasede njeni igri. »Zdaj,« reče mama, »zdaj sem ti povedala.« V otroku se ta hip prvič nekaj premakne... Pojavi se občutek sovraštva. Droben hip prezira. Občutek ogoljufanosti, občutek, da ga ima za bebca, da se igra z njim... Mama zasluti senco, ki spreleti otrokov obraz. Vzame fotografijo iz njegovih rok in jo pazljivo gleda. »Kaj si misliš o tem človeku?« ga po dolgem molku vpraša. »Kaj... Nič... To, da je moj oče...« Mama se vedežno nasmehne, češ, saj sem vedela, otrok neumni... Potem reče: »Veš, fotografije nikoli ne povedo vsega.« Otrok se upre... Možak na fotografiji je vendar prijazen... »Počakaj,« reče mama in stopi do omare, kjer ima na dnu, pod obešenimi oblekami, škatlo za čevlje. Iz nje izbrska dopisnico. »Poglej,« reče in mu pomoli rumenkasti košček papirja. Otrok pogleda. Na dopisnici so črke, drobne in lične črke, zapisane s tinto. Piše: »...pazi na otroke... (nečtljivo) ...tukaj je dobro... paketov ni treba pošiljati... Pišite mi, da bom vedel, kako je z vami... (nečtljivo) ...« Spodaj podpis in še bolj spodaj P.S. Dodano v enem dolgem stavku: »Svoj politični stav sem revidiral.« Pika. En sam stavek, ki pove vse. »To je pisal tvoj ded.« Otrok spoštljivo prikima, čeprav ne razume. Oba nekaj trenutkov molčita. Otrok razmišlja: Zakaj mi je to pokazala? Kakšno zvezo ima dedovo trpljenje s fotografijo mojega očeta? »On ga je izdal.« Reče mama kratko. Potem vstane, položi dopisnico nazaj v škatlo za čevlje in jo odnese na dno omare. Med potjo mirno nadaljuje: »Zaradi njega je tvoj ded trpel. Zaradi njega je umrl.«

Otrok je tiho.

Naslednjih deset let bo tiho.

Vse do njene smrti.

Otrok verjame tudi v to.

Zakaj ne bi.

Zdaj razume njen molk. Razume, zakaj mu je zamolčala očeta. Zdi se mu, da razume. Fotografije z mladeničem, posnete v daljnem Brestu, pred trgovino z mešanim blagom (zadaj se prav razločno vidi napis trgovine), otrok ni nikoli več pogledal. Edina fotografija njegovega očeta se je izgubila kdo ve kam in za vedno...

Šele čez mnoga leta, takrat že ni bilo več važno, nič ni bilo več važno, je otrok spregledal resnico... Nasmehnil se je... Bilo je tako daleč in nepomembno, čeprav še vedno ni razumel, zakaj, zakaj je bilo vse to potrebno...

7.

Otrok dobi otroka.

Malo, začudeno in rožnato dekletce. Z otrokom se stiskajo v temni sobi brez oken. Pregrajen hodnik v starem delu mesta. Edina odprtina, podobna oknu, je bila nad vrati, ki so se odpirala na temen hodnik. V vrhu poletnega dneva, nekje po dvanajsti uri, je v sobo pricurljala svetla sled, ki se je izza ovinkov stoletnih hodnikov nekako prikradla v sobo za nekaj kratkih minut. Plenice, sešite iz prepranih rjuh, so razobešene čez sobo. Soba diši po prhlem lesu in prijazni vlagi opranih pleníc.

Mama pride na obisk. Pride pogledat svojo vnukinjo. Na glavi ima ogromen vijoličast klobuk. »A, tu živite,« reče z neprikrito ironijo, »to pa ni preveč zdravo vzdušje.« Z zadnjo besedo, 'vzdušje', se zapiči v otrokovo mamó, ki še vsa bleda in

slabotna sedi v kotu za mizo. Potem se še nekajkrat zasuka po sobi, kot da bi hotela preveriti, če je slučajno izpustila kakšno pomembno malenkost, malega roznatega bitjeca, zavitega v rumeno deko, niti ne pogleda, prav tako ne sname svojega vijoličastega klobuka... »Ah, ja!« še zavzdihne, pogleda svojega sina, svojega otroka globoko v oči, kot da bi hotela reči, 'zelo slabo, sine moj, zelo slabo,' potem pa se, po kratkem pomenljivem molku, zasuka na peti, si na obraz natakne izraz prijazne raztresenosti, in reče: »Joj, pozabila sem... V avtu imam darilo za svojo vnukinjo... Takoj se vrnem...« In odkoraka iz sobe.

Otrok in njegov otrok, ki prične neustavljivo jokati, čakata nekaj časa. Med čakanjem otrokov otrok zaspi. Noč prinese v sobo na koncu hodnika smrčanje iz sosednjih stanovanj ter pokljanje prhlega lesa.

Naslednja tri leta je ni bilo na spregled.

8.

»To je tvoja babica,« reče svojemu triletnemu otroku, ko jo po naključju sreča na ulici...

Naključje... Usoda... Sredi vseh trenutkov, ki naključno padajo drug v drugega, se spet srečata... Prejšnjo noč jo je sanjal... Sanjal je, kako je spet otrok in se ona sklanja nadenj. Sanjal je iste besede, iste stavke kot pred leti... »Fotografije nikoli ne povedo vsega.« Pa tudi spomini ne... Zdaj, na ulici, ko drži svojo triletno hčerko za roko, zdaj jo spet vidi. Svojo mamo, kako prečka cesto. Spremenila se je. Zdaj nosi klobuk rdeče barve (je bil tisti pred tremi leti vijoličast?). Srec mu začne biti z nezadržno silo. Čuti ga v grlu, ko steče za njo in vleče svojo hčer za drobno ročico. Ustavi se pred njo... »To je tvoja babica.« Ona ga začudeno pogleda. Razveseli se (nikoli ni vedel, kdaj se je razveselila zares), spregovori nekaj hitrih stavkov, pogladi svojo vnukinjo po laseh in že je ni več. »Pridem jutri,« še reče, »imam darilo za malo...«

Minilo bo kar nekaj let, preden jo bo spet videl.

9.

Pokličejo ga proti jutru.

Z nekakšnim nerazložljivim in grenkim občutkom, skoraj s strahom, dvigne slušalko.

»Se me še spomniš,« zablebeta spotikajoč in kar precej hrapav glas, »jaz sem Brigita, frendica tvoje mame, saj veš zame, aneda veš...?« Avtobus v Brigitinih ustih je vedno večji. Besede momljajo in se prevračajo. Vmes se zasliši smeh in pa pesem, čisto iz ozadja, najbrž iz hreščečega gramofona: »Na moru lada, u srcu bol...«

Mika ga, da bi odložil slušalko... Pa ne. Nekaj se skriva zadaj, za tem pijanskim nočnim klicem, zato kar čaka... Vmes pogleduje na utripajoče številke elektronske ure: 4:57, 4:57, 4:57...

»A veš, da mi je zlo žal, ker se nisva bolj spoznala. Veš, zlo mi je žal. Tvoja mama mi je ooooooogroooooomnoooooo.« tega njenega pijanskega 'ooooo' noče in noče biti konca, »povedala... Same krasne reči.« Zdaj se Brigita zareži in tudi zadaj, nekje daleč v prostoru, se zakrohota njena pijanska družbica. Številke na elektronski uri: 4:58, 4:58...

»Mi imaš kaj nujnega za povedat... Zjutraj imam službo.« Poskuša biti čim bolj prijazen.

»Ja, ja, nujnega... Ja, kaj sem že hotla... Aja, res fino bi blo, da si z nami... Ampak, kaj češ, tako dolgo te poznam, ti pa tako daleč... Hočem reč, tvoja mama... A veš, da sva ble medve intimne... Ja, ja, moja najboljša prijateljica je bla... Stara ženska, dvajset let starejša od mene... Jaz sem se pa zalubla vate... Res, ja... Sem samo frizerka, ampak, tvoja mama je znala tako lepo pripovedovat o tebi, da sem se kar zalubla vate... pa sva se samo dvakrat srečala... A veš, v kaj si bil oblečen...?«

»Ne.« reče naveličano, se nasloni na blazino in zapre oči. Odločil se je, da bo počakal... Vse bolj se mu je zdelo, da mu ima Brigita, ki se je zdaj vse bolj spominjal, nekaj važnega za bregom.

»Oblečen si bil v rdečo kockasto srajco in bil si tako... tako... tako fini...« Spet smeh v ozadju.

»Veš.« pijansko zasmrka Brigita, »ne bi se pustila nategnit tvoji mami, če ne bi bila tako zlo zalublena vate... A si vedu to?«

Spet vprašanje, ki ga podkrepi pijansko smrkanje in pesem iz ozadja: »Nije skala, nije nada, jer je skalinada...«

»Kaj?« Reče in vse bolj mu je neprijetno. Najbrž bom kar odložil. Razmišlja. Še bolje, izrekel bo stavek, z roko pa bo med stavkom, med besedo, prekinil zvezo. Tako se ji bo zdelo, kot da je napaka na telefonski liniji, še prej pa bo nekajkrat zavrtel številnico... To bodo pa motnje... Ja. Točno tako bo naredil.

»To, da sem bla zalublena vate... Potem pa je prišla tvoja mama in mi pravila o tebi. Je rekla, da si blazno dober človek... In jaz sem ji verjela... Kar naprej mi je lagala, da me bo spoznala s tabo... Veš, jaz sem eno ubogo, nesrečno bitje...«

»Ne, ne, saj nisi...« jo poskuša potolažiti in na bruhanje mu gre.

»Ja, pa sem... Ena nesrečna kuzla sem... Pijem in se pustim od vsazga klošarja nategnit... A veš, da sem dala ves denar tvoji mami... Foter mi je zapustil hišo, jaz pa hop, pa jo prodam, za male dnarje, in spet hop, pa posodim tvoji mami ves denar... Nikoli mi ga ne bo vrnila... Ja, sej vem...«

»Moral bom odložiti, čez dve uri grem...«

»Ne se bat.« ga prekine in se zareži, »ne bo ti treba za tvojo mamo dolgove vračat... Sem ji že itak vse odpustila... Sam obiskat jo pejt... Pejt jo mal pogledat... Te blazno rabi... Tko kot jaz rabim...« Besede se razgubijo v hlipanju in smehu njene družčine, ki se sliši iz ozadja... Potem čez čas: »V bolnici je...« In hitro odložena slušalka...

»Tu tu tu tu tu...«

10.

Ne obiščejo je naslednji dan, niti ne naslednji teden, in ne čez mesec dni... Vmes neprestano misli nanjo... Ko pride iskat svojega otroka v vrtec in gresta počasi po mestnih ulicah (včasih hoja do doma traja kakšni dve uri) in se ustavljata ob vsaki izložbi in pobirata zdaj kamne zdaj prezgodaj uvele liste, se mala nenadoma ustavi in pokaže s prstom na neko gospo. Gospa ima velik vijoličast klobuk. Zelo podobnega, kot ga je nosila njegova mama.

Naslednji dan je šel v bolnico.

Upal je, da je zamudil, da je ni več v bolnici, da so jo spustili domov. Pa je bila še vedno tam.

Sedela je ob oknu in zrla na cesto. Ni se začudila, ko jo je prijel za rame. »O!« je rekla povsem mirno, »Prišel si!« Kot da ga ni bilo samo od včeraj. »Počakaj, greva v sobo za obiske.«

Ubogljivo je šel za njo. Ni bila zelo spremenjena. Malce bolj siva v obraz (to je od ležanja, od bolniške hrane, se je tolažil). Sedla sta drug drugemu nasproti. Pravzaprav ji ni imel česa povedati in prav tega ga je bilo groza (pa tudi sram). Rodila ga je, on pa ji razen očitkov (zakaj si zmišljuješ, mama, zakaj nisi prišla pogledat svoje vnukinje, zakaj se delaš, kot da smo ti vsi odveč, mama?) nima česa reči. Pa bi jo moral marsikaj vprašati, zdelo se mu je, da bi ji moral vsaj povedati, da ve za vse tiste njene nepotrebne laži, da ve tisto zgodbo o svojem očetu... Toda vedel je, da ne bi imelo prav nobenega smisla... Ona bi se, kot že ničkolikokrat doslej, zaprla vase, stisnila ustnice in rekla s tistim narejeno srepim pogledom: »Ti mi nimaš česa očitati, jaz sem tvoja mama. Rodila sem te.« In pogovor bi bil končan.

Zato je raje kar molčal.

»Si videl včeraj tisto nevihto?«

»Včeraj? A je bila včeraj kakšna nevihta?«

»Ja, včeraj... Grozna nevihta. Lomila je drevesa. Tukaj spodaj na cesti je hrast padel na tri avtomobile. Nisi videl?«

»Včeraj je bil lep sončen dan.«

»Ne,« se razburi in oči se ji od togote v hipu orosijo. »včeraj je bila, a misliš, da se mi meša? A misliš, da lažem?«

»Ne, mama... Ampak včeraj res ni bilo nevihte... Mogoče kakšen drug dan...«

»Ja,« reče, se v hipu pomiri in se zazre nekam daleč, »nikoli še nisem videla takšne nevihte. Nikoli v življenju. Dež je lil po oknu... Pa sploh niso bile kaplje, ne, sploh ne kaplje...«

Zdaj se je spomnil... Res je bila nevihta... Pred kakšnimi štirinajstimi dnevi... Spomnil se je, da je odprlo okno v hčerkinu sobi... Vse je bilo mokro...

»Ja,« je rekel tiho... »Včeraj je bila res strašna nevihta...«

Pogledala ga je, toda v njenem pogledu ni bilo več prejšnje jeze, kot da je v trenutku pozabila, da ji je oporekal...

»Si videl, kakšna nevihta! Nikoli v življenju še nisem videla takšne... Kar lilo je in lilo...«

Obmolknila je nenadoma, kot da ji je v hipu misli prestrelila popolnoma drugačna podoba... Stegnila se je prek mize in ga z obema rokama prijela za dlani. Gledala ga je naravnost v oči, da mu je postalo nerodno ('nehaj, kaj si bodo mislili ljudje, da sva ljubimca ali kaj'); nerodnost premaga z zadregastim, komaj slišnim hehetom...

Kasneje se je spominjal tega prizora... Najbrž je bil podoben tisti sliki iz preteklosti, ko sta se, njegova mati, takrat še sedemnajstletno dekle, in njen mladi ljubimec držala za roke prek zizane hrastove mize in zimno preždela v mestni čitalnici. Doma pa so še vedno mislili, da hodi njihova hči v gimnazijo. Njen oče se je takrat vrnil s tistega pustega otoka. Mlada zaljubljenca pa sta čepela skupaj kot dva 'premažena vrabčka', nad zlizano čitalniško mizo prepletala prste in sanjerala nemogoče sanje.

Takrat je že bila noseča.

»Veš, zdaj je vse v redu... Imam biznis... A mi verjameš? Krasen biznis! Pa hišo bom kupila. Ne veliko. Malo zemlje. In gojila bom zajce. Posebno vrsto zajcev... Za krzno. A mi verjameš? Se bo blazno dobro prodajalo. Imam veze z Avstralijo in Nemčijo, pa z Japonsko... A mi verjameš? In knjigo pišem. Veš,

knjigo o svojem življenju. Nikoli mi ni nihče ničesar verjel. Norca so se delali iz mene. Vsi! Tudi ti...«

Ga pogleda, kot da se je šele zdaj spomnila, da sedi pred njo pravzaprav njen sovražnik...

»Ne... Mama...«

Ona pa potegne roke k sebi in jih skriva v svoje naročje.

»Nikoli mi nisi ničesar verjel. Zato pa bom zdaj napisala knjigo o svojem življenju... Napisala bom knjigo in povedala 'zakaj'...«

Nenadoma obnemi. Spet ji misel pretrga druga nadležna misel...

»Zakaj,« čez čas počasi in z naporom nadaljuje, pa ne ve več točno, kaj želi povedati... Na obrazu se pojavi muka, maska napora, kako se izviti iz zamotanega klobuča... »Zakaj, zakaj... je vse tako... zakaj je moralo biti vse... tako...?«

»Pomiri se, mama... Vse bo v redu...«

»In denar bom imela... Nikoli nisem imela denarja... Zdaj ga bom pa imela... Pisal mi je, saj veš kdo, tisti tvoj...«

»Kdo?«

»Tisti tvoj, ki je pobegnil... Pisal je, da mi bo poslal denar... Žal mu je... In meni tudi... Ampak, zdaj je treba vzeti tisto, kar je še ostalo... A mi verjameš? Nisem bila hudobna, veš, samo tako izgubljena... A mi verjameš?«

Spet dolg premolk in oči, ki vrtajo vanj.

»Kaj, mama?«

»A mi verjameš, da je bil tak čas? Da se ni dalo drugače. A mi verjameš?«

»Ja, mama.«

Potem dolgo časa molčita.

On zbira besede, ona strmi v prazno in razmišlja o prodaji zajčjega krzna, o hiši, o vrtu, o denarju... Najbrž.

Potem nenadoma vstane in odhiti proti spalnici.

»Joj, ura je že toliko... Mogoče bo danes tudi nevihta... Ne smem zamuditi...« In že v sobi sede poleg okna s takšno nestrpno neučakanostjo, kot da sedi v gledališki loži in čaka, da se bo dvignila zavesa.

Spodaj, pred bolnišnično stavbo, se njen sin ustavi in pogleda v njeno okno v tretjem nadstropju. Vidi jo, kako vsa v velikem pričakovanju sedi tik ob šipi in zre nekam proti nebu...

Na nebu pa nobenega oblaka.

II.

Kasneje, ko je že vse mimo, razmišlja in si skuša zapomniti nekatere slike...

Ona, ko si spenja lase in pri tem pači obraz...

Ona, ko se smeji v kinu na ves glas in je njega, njenega otroka, sram... Zato se tudi on začne hihitati in hohotati... Ko pa je filma konec, jo vleče za roko, da ju ljudje ne bi videli...

Ona, ko ga prvič udari...

Ona, ko ga čaka pred šolo...

Ko jo zaloti, da se na temnem hodniku poljublja z neznancem. In njen obraz samoumevnosti, ki ga naredi, ko ji to čez nekaj let očita...

Ona, kako je...

Ona, ko je žalostna in ves dan preleži v postelji. Okna zagrnjena in v sobi vonj po solzah in krvi...

Ona, kadar ga je objela...

Kadar ga je poljubila. Na lice, da je počilo.

Ona s svojimi klobuki, s svojimi pisanimi krili, s svojimi prsti, s katerimi je jedla solato, olje pa se je bleščalo prav do komolcev...

Ona, kadar je bila tiha, kadar je bila zamišljena, kadar jo je skrbelo zanj...

In ona, končno in dokončno,

ko je čakala na dež...